

УДК 657.6(477)

Костирко А. Г., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Гураль Ю. І., здобувач вищої освіти факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано роль аудиту в умовах ринкової економіки. Проведено оцінку основних показників діяльності суб'єктів аудиту. Визначено, що передумовою диференціації аудиторських послуг стали зростаючі потреби замовників, пов'язані з галузевими особливостями, процесами глобалізації і змінами в економічному середовищі. Обґрунтовано необхідність проведення аудиту ефективності ділового партнерства. Визначено пріоритетні напрями розвитку вітчизняного ринку аудиторських послуг через розширення їхнього спектру з метою задоволення потреб замовників, підвищення якості. Визначено складові підвищення якості аудиторських послуг, до яких віднесено запровадження практики міжнародної системи контролю якості, підвищення вимог з боку Аудиторської палати України до здійснення аудиторської діяльності та підготовки відповідних фахівців.

Ключові слова: аудит, аудиторські послуги, ринок, контроль якості, ділове партнерство, замовник, фінансовий успіх.

Костырко А. Г., кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры учета и налогообложения, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Гураль Ю. И., соискатель высшего образования факультета менеджмента, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЫНКА АУДИТОРСКИХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

В статье обоснована роль аудита в условиях рыночной экономики. Проведена оценка основных показателей деятельности субъектов аудита. Определено, что предпосылкой дифференциации аудиторских услуг стали растущие потребности заказчиков, связанные с отраслевыми особенностями, процессами глобализации и изменениями в экономической среде. Обоснована необходимость проведения аудита эффективности делового партнерства. Определены приоритетные направления развития отечественного рынка аудиторских услуг через расширение их спектра с целью удовлетворения потребностей заказчиков, повышения качества. Определены составляющие повышения качества аудиторских услуг, к которым отнесены введение практики международной системы контроля качества, повышение требований со стороны Аудиторской палаты Украины к осуществлению аудиторской деятельности и подготовки соответствующих специалистов.

Ключевые слова: аудит, аудиторские услуги, рынок, контроль качества, деловое партнерство, заказчик, финансовый успех.

Kostyrko Alla, Candidate of Economic Sciences, Senior lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Mykolayiv national agrarian university, Mykolayiv, Ukraine

Hural Julia, scientific degree applicant higher education Management Faculty, Mykolayiv national agrarian university, Mykolayiv, Ukraine

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF THE MARKET OF AUDIT SERVICES IN UKRAINE

The article substantiates the role of audit in the conditions of market economy. The estimation of the basic indicators of activity of subjects of audit. Determined that a prerequisite for the differentiation of audit services have become growing demand related to industry characteristics, the processes of globalization and changes in the economic environment. The necessity of the efficiency audit of business partnership. Identified priority areas for the development of the domestic market of auditing services through the expansion of their range to meet customer needs, improve the quality. Identified components of improving the quality of audit services, which include the introduction of the international quality control system, increasing of the requirements of the Audit chamber of Ukraine for implementation of auditor activities and the training of professionals.

Keywords: *audit, audit services, market, quality control, business partnership, customer, financial success.*

Постановка проблеми. За умов зростаючої складності бізнес процесів у ринкових умовах господарювання у власників підприємств постійно існує необхідність в отриманні об'єктивної та достовірної інформації про діяльність їхніх підприємств та економічних партнерів. Інформація для цілей управління і прийняття рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами повинна задовольняти їх специфічним вимогам. Формою підсумкового подання інформації в даному випадку виступає звітність. Головними критеріями оцінки якості звітності є її достовірність і рівень розкриття інформації. Встановлення достовірності звітності економічних суб'єктів є основною метою аудиту. Ринок вітчизняного аудиту з фінансової точки зору є самостійним сегментом бізнесу, який на сьогодні займає досить значні позиції. Однак, помилково стверджувати, що вітчизняний ринок аудиторських послуг повністю задовольняє потреби бізнесу. Дане питання є актуальним і потребує уваги.

Аналіз актуальних досліджень. Питанням розвитку ринку аудиторських послуг присвячено ряд праць вітчизняних вчених. Так, В. Авдєєв, Д. Алексеєнко, В. Вакаров, Г. Давидов, Н. Печенюк, О. Редько, А. Шавлюк присвячують свої дослідження

питанням розвитку, організації аудиту та вказують на певну завершеність формування національної системи аудиту у державі. Проте, швидкий розвиток економічних відносин кардинально змінює процеси виробництва, надання різноманітних послуг. Крім того, значна кількість вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, потребують узгодженості своєї діяльності з вимогами міжнародно-визнаних принципів обліку і аудиту. Це актуалізує якісне оновлення вимог до аудиторської діяльності в контексті необхідності трансформації і розширення аудиторських послуг.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз основних результатів аудиторської діяльності в Україні, оцінка реального стану та визначення перспектив подальшого розвитку ринку аудиторських послуг.

Виклад основного матеріалу. Зміни в економічному середовищі, процеси глобалізації та інші чинники підвищують попит на якісні аудиторські послуги і розширення їхнього спектру. Оцінка діяльності суб'єктів господарювання з позиції їхніх фінансових перспектив і потенціалу, поряд із перевіркою достовірності фінансової

звітності, все більше привертає увагу інвесторів.

Також певного розвитку набуває аудит ефективності ділового партнерства, який передбачає аналіз максимальної кількості пропозицій на ринку (ступінь детальності варіюється замовником), а також здійснення паралельного аналізу ділових партнерів з урахуванням особливостей ринкової кон'юнктури. Проведення такого аудиту здійснюється у зв'язку з виходом на інший ринок (міжнародний рівень), розширенням власного асортименту за рахунок введення нових позицій, виникненням конфлікту інтересів щодо вибору ділових партнерів між різними групами власників (акціонерів) або між групою акціонерів і менеджерами підприємства у рамках дотримання чинного законодавства, відсутністю необхідного досвіду оцінки ефективності ділового партнерства у працівників служби внутрішнього аудиту на підприємстві, або фінансової служби підприємства [1].

Така ситуація стала передумовою розширення і диференціації аудиторських послуг на вітчизняному ринку з врахуванням інтересів замовників. У зв'язку із зазначеним Рішенням Аудиторської палати України (АПУ) від 27.09.2007 року за № 182/5, відповідно до стандартів аудиту, визначено перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми). За цим рішенням аудитори отримали можливість легально здійснювати оцінку, вести бухгалтерський облік для третіх осіб, здійснювати ініціативний аудит, оглядати і складати фінансову звітність, проводити обов'язковий аудит, представляти інтереси третіх осіб у суді, консультувати замовника з багатьох питань та оцінювати різноманітні аспекти його діяльності, проводити професійні тренінги тощо [2].

З метою визначення змін у розвитку ринку аудиторських послуг порівняємо показники за період 2011-2015 роки (табл. 1).

Таблиця 1 **Динаміка основних показників діяльності суб'єктів аудиторської діяльності в Україні**

Показники	Роки					2015 р. у % до 2011 р.
	2011	2012	2013	2014	2015	
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності	1862	1672	1488	1326	1107	59,5
Кількість поданих звітів до АПУ	1792	1609	1425	1272	1071	59,8
Кількість замовлень, од.	53685	50125	44218	35104	35642	66,4
Кількість замовлень на одного суб'єкта, од.	30	31	30	28	33	110,0
Обсяг наданих послуг, млн. грн	1258,3	1266,8	1314,6	1291,8	1761,2	140,0
Середня вартість одного замовлення, тис. грн	23,4	25,3	29,7	36,80	49,4	у 2,1 рази
Середній дохід на 1 суб'єкта аудиту, тис. грн	702,2	787,3	905,4	1015,6	1664,5	у 2,4 рази

Джерело: побудовано за даними [2]

Проаналізувавши дані табл. 1 можемо визначити, що незважаючи на скорочення загальної кількості замовлень, середня вартість одного замовлення неухильно зростає. Таке зростання можна пояснити впливом інфляційних процесів, а також підвищенням ролі аудиту в умовах ринкової економіки. Зростання вартості аудиторських послуг закономірно призводить також і до підвищення показника середнього доходу на

одного суб'єкта аудиту. Такі дані свідчать про те, що суспільна довіра до інституту аудиту є високою та попит на якісні аудиторські послуги навіть у сучасних кризових умовах зростає, хоча і незначними темпами.

Варто відмітити значне скорочення кількості суб'єктів аудиторської діяльності, а також загальної кількості замовлень. Результатом такої зміни стало зростання кількості замовлень на одного суб'єкта

аудиторської діяльності. Таким чином, на ринку аудиторських послуг спостерігається явище, що є вигідним для аудиторських фірм та підприємців-аудиторів, оскільки дозволяє їм збільшити доходність, та водночас може бути загрозою щодо якості аудиторських послуг внаслідок скорочення робочого часу на виконання одного замовлення. Скорочення кількості суб'єктів аудиторської діяльності пов'язано також з процесом укрупнення аудиторських фірм. Як свідчить практичний досвід, для забезпечення стабільності і впевненості на ринку аудиторських послуг у перспективі річний дохід аудиторських фірм має бути не меншим як 500 тис. грн і більше.

За офіційними даними, наданими до АПУ, фірми-лідери мали частку на ринку аудиторських послуг України у 2000 році близько 32%, а у 2011 році – близько 60% з оборотом більш ніж один мільйон гривень за рік. Таких компаній в Україні у 2015 році налічувалось близько 80. Із зазначених 60% досить значну частку доходів від надання аудиторських послуг отримали міжнародні аудиторські компанії «великої четвірки» (PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young, KPMG, Deloitte&Touche). Лише за офіційними даними, вони обслуговують близько 30% вітчизняного ринку аудиторських послуг у грошовому виразі [3].

Прагнення українських компаній забезпечити собі міжнародний імідж є зрозумілим. Це дозволить їм заробляти більше грошей у майбутньому. На сьогодні ж вони самі стають джерелом заробітку для кваліфікованого персоналу, бірж, юристів, аудиторів. Без останніх, компанії не зможуть вийти на світовий ринок капіталу (IPO). За

прогнозами «великої четвірки» у найближчі три-чотири роки українські компанії будуть вкладати в аудит усе більше грошей. Так, у 2015 році українські компанії заплатили аудиторам до 280 млн. дол. США за створення свого іміджу. Отже, дозволити собі «аудит з ім'ям» можуть лише дійсно солідні і спроможні клієнти [4].

Виходячи з викладеного можемо стверджувати, що вітчизняний ринок аудиторських послуг має перспективи розвитку. З метою забезпечення його сталого розвитку, на нашу думку, необхідним є створення великих вітчизняних аудиторських компаній, здатних підвищувати довіру з боку клієнтів і конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями. Умовою довіри до вітчизняного ринку аудиторських послуг слугує критерій якості аудиторських послуг. Забезпечення високого рівня даного критерію можливе через запровадження практики міжнародної системи контролю якості і підвищення вимог з боку АПУ до здійснення аудиторської діяльності та підготовки відповідних фахівців.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження надали можливість виділити пріоритетні напрями розвитку вітчизняного ринку аудиторських послуг. Підвищення шансів фінансового успіху суб'єктів аудиторської діяльності забезпечується, перш за все, підвищенням якості аудиторських послуг та розширенням їхнього спектру, а також володінням галузевими методиками проведення аудиту. Надання аудиторських послуг замовнику, з врахуванням специфіки його функціонування, підвищує зацікавленість до аудиторської діяльності.

Література:

1. Шавлюк А. О. Організаційні форми аудиту ефективності ділового партнерства / А. О. Шавлюк // Облік і фінанси АПК. – 2014. – №4(66). – С. 123-127.
2. Аудиторська палата України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apu.com.ua>.
3. Печенюк Н. В. Тенденції розвитку ринку аудиторських послуг в Україні [Електронний ресурс] / Н. В. Печенюк, Є. Пронін // Сучасна наука в мережі Інтернет : Всеукраїнська науково-практична конференція. – Режим доступу: <http://intkonf.org>.

4. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №11. – С. 48 – 55.
5. Шишпанова Н. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / Н. О. Шишпанова, А. О. Іванов // Modern Economics. № 1 (2017). – С. 66-72.

References:

1. Shavlyuk, A. O. (2014), "Organizational forms of efficiency audit of business partnership", *Oblik i finansy APK*, vol. 4(66), pp. 123-127.
2. The official site of Audytors'ka palata Ukrayiny (2017), available at: <https://apu.com.ua> (Accessed 27 April 2017).
3. Pechenyuk, N. V. and Pronin, E. (2015), "Trends of development of auditing services market in Ukraine", *Materialy vseukraïnskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Modern science on the Internet : all-Ukrainian scientific-practical conference], available at: <http://intkonf.org>. (Accessed 24 April 2017).
4. Redko, O. (2008), "Auditing services in Ukraine: first steps to market", *Bukhhalters'kyi oblik i audyt*, vol. 11, pp. 48–55.
5. Shyshpanova, N. O. and Ivanov, A. O. (2017). "The financial market of Ukraine: current state, problems and prospects of development", *Modern economics*, vol. 1 (2017), pp. 66-72.